

Анжамбеман як тригер імплікатів у лірико-поетичному дискурсі Р. М. Рільке

В. О. Остапченко

Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова
Corresponding author. E-mail: victoryyy4@ukr.net

Paper received 25.03.18; Accepted for publication 01.04.18.

<https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2018-159VI46-13>

Анотація. У статті розглядаються особливості анжамбеману як синтаксичного тригеру імплікатів – імпліцитно вербалізованих художніх концептів – у лірико-поетичному дискурсі Р.М. Рільке. Тригер – мовний засіб, який сприяє активації імпліката в свідомості читача поетичного тексту. Домінантні концепти та їх асоціати активуються на ґрунті анжамбеману завдяки створюваній при цьому сильній позиції тексту. Встановлено шість семантичних типів анжамбеману залежно від того, який елемент опиняється у сильній позиції: 1) залишене слово, 2) перенесене, 3) залишене й перенесене, 4) римоване, 5) слово, що передує залишеному, 6) слово, що передує залишеному, та перенесене слово/словосполучення.

Ключові слова: анжамбеман, імплікат, синтаксичний тригер, лірико-поетичний дискурс, Р.М. Рільке, художній концепт.

Вступ. До найважливіших наукових завдань сучасної лінгвістики належить дослідження лірико-поетичного дискурсу (далі – ЛПД), який привертає увагу лінгвістів особливостями вираження поетичної функції мови. Дискурсивний підхід до поезії дозволяє вдосконалити виявлення ролі мовних засобів у створенні її естетичного ефекту. У центрі уваги цієї статті – ЛПД Р.М. Рільке.

Короткий огляд публікацій за темою. Поезія Р.М. Рільке отримала широке висвітлення в працях літературознавців. Можливість скористатися даними літературознавства для лінгвістичного дослідження є виправданою з огляду на положення про комплексну природу філології, обґрунтоване Ю.М. Лотманом, який стверджував, що лінгвістика і літературознавство «в кожному конкретному аналізі бувають настільки тісно зв'язані, що їх роз'єднання є дуже важким» [9, с. 106] (тут і далі – переклад іншомовних цитат мій, В.О.).

Літературознавчі дослідження спираються на поняття мотиву, під яким розуміють «стійкий формально-змістовий компонент літературного тексту» [8, с. 230]. Описуючи мотиви творчості Р.М. Рільке, літературознавці залучають інтерпретацію його поезій, при чому їхні висновки ґрунтуються не тільки на експліцитному словесному матеріалі, але й на імпліцитних зв'язках і асоціаціях. Приміром, К. Мюль пише у зв'язку з мотивом перетворення: «Прямим підтвердженням наявності «перетворення» немає нестачі. До них належать структури, аналіз яких дозволяє побачити «перетворення» у певному вірші, навіть якщо це поняття експліцитно не називається» [19, с. 215].

Отже, у працях літературознавців встановлено провідні мотиви поезії Р.М. Рільке, що виражаються як експліцитно, так і імпліцитно. Ці мотиви ми класифікуємо за семантичним критерієм у вісім груп: релігійні, філософські, матеріальні, мистецькі, природні, урбаністичні, соціальні та психологічні. У кожній групі виокремлюємо лейтмотив, тож основними лейтмотивами поезії Р.М. Рільке постають мотиви Бога, буття, речі, мистецтва, природи, міста, людини й почуття. Ці мотиви співвідносяться з домінантними художніми концептами ЛПД Р.М. Рільке, які досліджуються у когнітивній поетиці [3; 4; 15]. Зокрема, виокремлені Л.А. Єрофеевою [6] концептуальні сфери корелюють із встановленими нами групами мотивів. У такий спосіб домінантними концептами ЛПД Р.М. Рільке є концепти GOTT, DASEIN, DING, KUNST, NATUR, STADT, MENSCH і GEFÜHL. Художні концепти структурують авторську картину світу Р.М. Рільке, дослідження якої є актуальним завданням лінгвопоетики.

У цій статті аналізується синтактико-стилістична фігура анжамбеману як тригер імплікатів – імпліцитно вербалізованих художніх концептів. Анжамбеман вважається типовою рисою поетичного стилю Р.М. Рільке [5; 18, с. 3; 20, с. 8]. У структурній поетиці встановлено структурно-морфологічні моделі анжамбеману в зв'язку з римою (прийменник/артикуль/займенник/числівник/частка і іменник; сполучник або сполучникове слово і речення; займенник/ допоміжне дієслово / модальне дієслово і дієслово) [20], але в когнітивно-дискурсивному аспекті ця фігура ще не привертала увагу лінгвістів.

Мета, матеріали та методи. Мета статті – встановити особливості анжамбеману як синтаксичного тригеру імплікатів – імпліцитних художніх концептів – у ЛПД Р.М. Рільке.

Об'єкт дослідження – поетичні тексти Р.М. Рільке, в яких актуалізуються імплікати, а його предмет становлять когнітивно-стилістичні характеристики анжамбеману та його роль у створенні імплікативного простору в ЛПД Р.М. Рільке.

Матеріалом слугував 431 поетичний текст Р.М. Рільке зі збірок «Книга годин», «Книга образів», «Нові поезії», «Нових поезій інша частина», «Вірші 1910 – 1922», «Сонети до Орфея».

Під ЛПД розуміємо мовленнєво-мисленнєвий простір, що створюється автором і читачем (інтерпретатором) поетичного тексту через посередництво цього тексту. ЛПД ґрунтується на поетичній функції мови та має провідною властивістю взаємодію автора й читача: «це взаємодія складових «автор – текст» та «читач – текст», в якому текст є ланкою, що з'єднує естетичну діяльність продуцента і реципієнта в гетерогенне ціле поетичного дискурсу» [11, с. 4].

ЛПД охоплює поетичний текст і імплікативний простір – сукупність імпліцитних смислів як окремого поетичного тексту, так і усього дискурсу, «лінгвокогнітивний конструкт, що виявляється під час сприйняття та осмислення поетичного тексту» [14, с. 40]. Імплікативний простір складають – поряд із пресупозиціями й імплікатами, тобто імпліцитними пропозиціями, – імплікати, під якими розуміються художні концепти, які вербалізуються імпліцитно [14, с. 32].

Експлікати – експліцитно вербалізовані концепти – встановлюємо на ґрунті ономазіологічного аналізу лексичного наповнення поетичних текстів із виявленням частоти лексичних одиниць (повнозначних частин мови), які є ключовими словами, що передбачає аналіз лексичного значення та внутрішньої форми слова, виявлен-

ня синонімічного ряду лексеми та визначення способів вторинного переосмислення лексеми у метафорах і метоніміях. Натомість для аналізу імпліката залучаємо тригери – мовні одиниці, які викликають активацію імплікатів у людській свідомості [1, с. 11]. Тригерами імплікатів виступають мовні засоби різних рівнів – фонологічні, лексичні й синтаксичні.

У такий спосіб нами встановлено дискурсивну конфігурацію концептів ЛПД Р.М. Рільке. Термін А.М. Приходька «дискурсивна конфігурація концептів» вважаємо найбільш прийнятним для позначення наповнення дискурсу концептами, оскільки він указує на «абрис – зовні видиме взаєморозташування певних елементів системи», а відтак, «не має жорсткої вимоги щодо ієрархічності структурних елементів системи і разом з тим не виключає її» [13, с. 199].

Результати і їх обговорення. Дискурсивну конфігурацію концептів ЛПД Р.М. Рільке складають домінантні концепти GOTT, DASEIN, DING, KUNST, NATUR, STADT, MENSCH і GEFÜHL. Це «світотвірні» концепти поезії Р.М. Рільке, «світ якої в першу чергу – це духовний світ людини, як його зрозумів Р.М. Рільке в контексті свого часу» [4, с. 9].

Домінантні концепти картини світу автора структуруємо у вигляді парцел – мережі тематично близьких концептів [7, с. 5]. Зокрема: 1) релігійному домінантному концепту GOTT підпорядковані концепти-асоціати ENGEL, GEBET, BIBEL, OBEDIENZ, ADVENT, WEIHNACHTEN тощо; 2) філософському домінантному концепту DASEIN – концепти-асоціати WELT, LEBEN, TOD, ZEIT, RAUM, WELTINNENRAUM, тощо; 3) матеріальному домінантному концепту DING – концепти-асоціати BEZUG, BEZIEHUNG, VERWANDLUNG, UHR, WAAGE, SPIEGEL тощо; 4) мистецькому домінантному концепту KUNST – концепти-асоціати MUSIK, LIED, GEIGE, GEDICHT, DICHTER, SKULPTUR, BILD тощо; 5) природному домінантному концепту NATUR – концепти-асоціати ERDE, HIMMEL, STERN, LICHT, DUNKELHEIT, WAUM, BLUME, TIER тощо; 6) урбаністичному домінантному концепту STADT – концепти-асоціати HAUS, GARTEN, ALLEE, BRUNNEN, TURM, LEERE, STILLE тощо; 7) соціальному домінантному концепту MENSCH – концепти-асоціати FRAU, MANN, KIND, DU, ICH, HAND, MUND тощо; 8) психологічному домінантному концепту GEFÜHL – концепти-асоціати LIEBE, SEELE, HERZ, GEMÜHT, EINSAMKEIT, SEHNSUCHT тощо.

Концепти-асоціати вербалізуються лексемами, які є лексичними тригерами відповідного імпліката. Під асоціатом в психолінгвістиці розуміється лексична реакція на стимул; асоціативні зв'язки слів є важливими в спілкуванні та текстотворенні, а сукупність асоціатів створює асоціативні поля [10, с. 30]. При перенесенні дослідницького фокусу в когнітивну площину асоціат розглядається як концепт, що асоціюється з іншим концептом у свідомості суб'єкта. Асоціативні відносини між концептами зберігаються в пам'яті суб'єкта, та, відображаючись у поетичному тексті, становлять своєрідний віртуальний мнемонічний ряд, який бере участь у створенні його імплікативного простору. За словами А.М. Приходька, «виникаючи в місцях перетину вузлів асоціативних мереж, концепти актуалізуються в дискурсі як «згустки» смислу, як екстракт певної ідеї. Групуючись шляхом включення, доповнення, контрасту тощо, вони не тільки утворюють концептуальну структуру тексту, а й стають важливим чинником формування всього ментально-інформаційного простору дискурсу, мовленнєвого жан-

ру, ідіостилію, ідіодискурсу, текстотипу та навіть окремого тексту» [13, с. 228].

Як домінантні концепти, так і концепти-асоціати активуються у свідомості інтерпретатора завдяки триграм, серед яких одним із частотніших є анжамбеман (*Enjambement, Verssprung, Brechung, Verskoppel* [20, с. 8]), який визначається як відсутність збігу фразового й ритмічного членування віршованого тексту, «подолання» синтаксисом смислового розподілу [17, с. 329], смислове фразування – «незбігання ритмічних груп із синтактико-семантичними» [16].

Із стилістичної точки зору, анжамбемани сприяють поетичній виразності, динамічності й впливовому ефекту вірша [20, с. 203], його музичному впливу, будучи подібним *ritardando* у музиці [20, с. 212]. З точки зору когнітивної семантики, вони маркують сильні позиції тексту, сприяючи у такий спосіб семантичному виділенню лексем, які їх наповнюють, що зумовлює актуалізацію релевантних концептів. При цьому одні дослідники вважають, що «подібні розбіжності семантично виділяють слова, що знаходяться «по ту та іншу сторону» переносу» [16, с. 112], а інші – що вони слугують виділенню саме наступних слів [20, с. 210].

Для встановлення особливостей анжамбеману як синтаксичного тригера імплікатів у лірико-поетичному дискурсі Р.М. Рільке доцільно надати найменування елементам анжамбеману – словам, які беруть участь у створенні цієї фігури, утворюючи семантико-синтаксичну групу. Слово або словосполучення, яке залишається в рядку останнім, називаємо залишеним, слово, яке переноситься на інший рядок – перенесеним, а слово, яке утворює риму із залишеним словом, – римованим. Крім того, значущим виявляється також слово, що передуде залишеному.

ЛПД Р.М. Рільке демонструє наступні властивості анжамбеману залежно від того, який елемент опиняється у сильній позиції (наводимо в порядку зменшення частотності).

1. У сильній позиції опиняється залишене слово, створюючи «віршовий міст» у наступний рядок, або «стрибок»: «речення дійсно стрибає через перепону – кінець рядка» [20, с. 211]. Так, частотним імплікатом у Р.М. Рільке є концепт GOTT – поет не називає Бога прямо, але читач виводить цей концепт із дискурсивного контексту за допомогою залишеного займенника у анжамбемані:

*Er hat sie zu dem letzten Tisch entboten
und (wie ein Schuß die Vögel aus den Schoten
scheucht) scheucht er ihre Hände aus den Broten
mit seinem Wort: sie fliegen zu ihm her;
sie flattern bange durch die Tafelrunde
und suchen einen Ausgang. Aber er
ist überall wie eine Dämmerstunde. („Das Abendmahl“)*

Читає розуміє, що *er* – це Бог.

У рольовому вірші „*Die Kurtisane*“ з венеціанського циклу, крім концептів VENEDIG і FRAU, які є експлікатами, актуалізується і імплікат MANN. Говорячи про свою еротичну привабливість, куртизанка думає про чоловіків, і залишений займенник *Wer* у анжамбемані активує концепт MANN:

*<...> ob der lautlosen Gefahr
der Augen, die ein heimlicher Verkehr
an die Kanäle schließt, so daß das Meer
in ihnen steigt und fällt und wechselt. Wer
mich einmal sah, beneidet meinen Hund <...> („Die*

Kurtisane“).

2. Сильну позицію створює перенесене слово або словосполучення. Поет ніби прискорює темп, намагаючись скоріше завершити рядок, щоб після паузи акцентувати перенесене слово. Приміром, у першому сонеті другої частини «Сонетів до Орфея» імплікат VERWANDLUNG актуалізується завдяки метафорі, а анжамбеман виділяє один із метафоричних концептів. Ідеться про створення вірша – вірш є єдиною хвилиною, яка виступає частиною ліричного Я – поета, внутрішній простір якого співвідноситься з морем. Тож завдяки перенесеному словосполученню *allmähliches Meer* у свідомості читача активується імплікат VERWANDLUNG:

Einzige Welle, deren

allmähliches Meer ich bin;

sparsamstes du von allen möglichen Meeren, –

Raumgewinn. („Atmen, du unsichtbares Gedicht“)

Імплікат GOTG актуалізується у наступному прикладі на ґрунті перенесеного словосполучення *dich Vater nennen*:

Das ist der Vater uns. Und ich – ich soll

dich Vater nennen?

Das hieße tausendmal mich von dir trennen. („Und seine Sorgfalt ist uns wie ein Alb“)

Залишене слово в цьому випадку не є повнозначною частиною мови (*deren, ich soll*), але після нього робиться пауза, яка підкреслює семантику перенесеного слова, тож «анжамбемани, скоріше, розривають, ніж пов'язують, акцентуючи слово, що несе смисл» [12].

3. Сильна позиція створюється обома словами – залишеним і перенесеним. Наприклад, імплікат VERWANDLUNG виникає на ґрунті розірваного словосполучення *Gegenstand da drin entstände*:

Er wußte jetzt, was er noch brauchte,

damit der sehr erlauchte Gegenstand

dadrin entstände. Zeiten brauchte er <...> („Der Alchimist“)

Залишене і перенесене слова часто створюють атрибутивне словосполучення, виражене двома іменниками – в називному й родовому відмінках. У вірші „*Liebesanfang*“ розірвані словосполучення *die Kindheit des Lächelns, des Schwanes Bewegung, in zwei Hälften lautlosen Abends* активують асоціати концептів LIEBE (LÄCHELN, SCHWAN, HÄLFTE) і ANFANG (KINDHEIT):

In diesem Lächeln war Erinnerung

an einen Hasen, der da eben drüben

im Rasen spielte; dieses war die Kindheit

des Lächelns. Ernster schon war ihm des Schwanes

Bewegung eingegeben, den wir später

den Weiber teilen sahen in zwei Hälften

lautlosen Abends. („Liebesanfang“)

4. Сильну позицію має римоване слово – таке, що не бере участі в анжамбемані, але створює риму зі словом наступного рядка. Р.М. Рільке вживає у анжамбемані в якості залишених неповнозначні слова задля створення оригінальної точної рими. Як зазначає А. Вагнер, «звич-

ка вживати в римі незначущі слова, які спричиняють граматичне й семантичне поєднання віршового рядка з іншим, видається особливою своєрідністю віршової техніки Рільке: римованими виявляються незначущі й ненаголошені слова» [20, с. 8]. Приміром, імплікат VERWANDLUNG актуалізується на ґрунті римованого слова *Lindenkron* у комплексі з метафорою у вірші „*Schlaflied*“:

Einmal wenn ich dich verlier, wirst du schlafen können, ohne dass ich wie eine Lindenkron mich verflüstre über dir? („Schlaflied“)

Римоване слово може стояти і через два рядки, як у вірші „*Kindheit*“, де актуалізується імплікат UNWISSENHEIT:

Es wäre gut viel nachzudenken, um

von so Verlorenem etwas auszusagen,

von jenen langen Kindheit-Nachmittagen,

die so nie wiederkamen – und warum? („Kindheit“)

5. У сильній позиції стоїть слово, що передує залишеному, оскільки залишене слово не є повнозначним. Наприклад, іменник *Hände* актуалізує концепт батьківських рук, що є суміжним концепту VATER:

<...> und vor der vollen schmückenden Verschnürung

der schlanken adeligen Uniform

der Säbelkorb und beide Hände –, die

abwarten, ruhig, zu nichts hingedrängt. („Jugend-Bildnis meines Vaters“)

Цей приклад ілюструє також, що анжамбеман є засобом створення оригінальної ритміко-синтаксичної фігури, що визнана основою віршованого мовлення [2, с. 29].

6. Сильна позиція належить слову, що передує залишеному, та перенесеному слову або словосполученню. У вже згадуваному вірші „*Die Kurtisane*“ актуалізується також імплікат SCHÖNHEIT – куртизанка сповнена почуття самовдоволення своєю красою, чому сприяє розірваний порівняльний зворот – брови порівнюються з мостами у серце чоловіка:

Venedigs Sonne wird in meinem Haar

ein Gold bereiten: aller Alchemie

erlauchten Ausgang. Meine Brauen, die

den Brücken gleichen, siehst du sie <...> („Die Kurtisane“)

Вважається, що анжамбеман створює напругу [20, с. 214], в цьому прикладі – збудження.

Висновки. Таким чином, у ЛПД Р.М. Рільке встановлено шість семантичних типів анжамбеману залежно від того, який елемент опиняється у сильній позиції: 1) залишене слово, 2) перенесене, 3) залишене й перенесене, 4) римоване, 5) слово, що передує залишеному, 6) слово, що передує залишеному, та перенесене слово/словосполучення. Анжамбеман є синтаксичним тригером імпліката – засобом, який сприяє активації імпліцитно вербалізованих художніх концептів у свідомості читача.

Перспективним є дослідження інших мовних засобів, які є тригерами імплікатів у лірико-поетичному дискурсі Р.М. Рільке.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безуглая Л.Р. Импликатуры поэтического текста в аспекте перевода // Когниция, коммуникация, дискурс, 2017. 14, С. 8-18.
2. Брик О.М. Ритм и синтаксис (материалы к изучению стихотворной речи) // Новый ЛЕФ: Журнал Левого Фронта Искусств, 1927. 4, С. 23-29.
3. Володина Д.Н. Концепт «ТОСКА» в структуре языковой личности Р.М. Рильке // Филологические науки. Вопросы теории и практики, 2012. 7(18): в 2-х ч. Ч. II, С. 52-56.
4. Воробей И.А. «Бог» и «ангел» в поэзии Р.М.Рильке (конкорданс и интерпретация): дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04. Белгород, 2009.
5. Воронежская Н.В. «Сонеты к Орфею» Р.М. Рильке в английских переводах: исторические, стиховедческие и переводоведческие аспекты: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.20. Магадан, 2009.
6. Ерофеева Л.А. Метафорические репрезентации доминантных концептов в поэтической картине мира Р.М. Рильке: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04. Саратов, 2007.
7. Жаботинская С.А. Модели репрезентации знаний в контексте

- различных школ когнитивной лингвистики : интегративный подход // Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2009. 848, С. 3-10.
8. Литературный энциклопедический словарь / под общ. ред. В.М. Кожевникова, П.А. Николаева. М.: Сов. энцикл., 1987.
 9. Лотман Ю.М. Воспитание души. Воспоминания. Интервью. Беседы о русской культуре (телевизионные лекции). Санкт-Петербург: Искусство – СПб, 2005.
 10. Матвеева Т.В. Полный словарь лингвистических терминов. Ростов-на-Дону: Феникс, 2010.
 11. Монгилева Н.В. Семантическое пространство поэтического дискурса: дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.19. Челябинск, 2004.
 12. Павлова Н.С. О предметах в книге Р. М. Рильке «Сонеты к Орфею» // Вестник РГГУ. Серия «История. Филология. Культурология. Востоковедение», 2007. CyberLeninka: Электронный ресурс. Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/o-predmetah-v-knige-r-m-rilke-sonety-k-orfeyu-1>
 13. Приходько А.Н. Концепты и концептосистемы. Днепропет-

REFERENCES

1. Bezuglaja, L.R. (2017). Implikatury poeticheskogo teksta v aspekte perevoda [Implicatures of the poetic text in the aspect of translation]. *Kognicija, komunikacija, diskurs – Cognition, communication, discourse*, 14, 8-18.
2. Brik, O.M. (1927). Ritm i sintaksis (materialy k izucheniju stihotvornoj rechi) [Rhythm and syntax (materials for the study of poetic speech)]. *Novyj LEF: Zhurnal Levogo Franta Iskusstv*, 4, 23-29.
3. Volodina, D.N. (2012). Koncept «TOSKA» v strukture jazykovoj lichnosti R.M. Ril'ke [The concept of "TOSKA" in the structure of the language personality of R.M. Rilke]. *Filologicheskie nauki. Voprosy teorii i praktiki. – Philological Sciences. Questions of theory and practice*, 7(18): v 2-h ch. Ch. II, 52-56.
4. Vorobej, I.A. (2009). «Bog» i «angel» v poezii R.M.Ril'ke (konkordans i interpretacija): dis. ... kand. filol. nauk: 10.02.04. [“God” and “angel” in R.M. Rilke’s poetry (concordance and interpretation)]. *Dr. philol. sci. diss*] Belgorod.
5. Voronevskaja, N.V. (2009). «Sonety k Orfeju» R.M. Ril'ke v anglijskih perevodah: istoricheskie, stihovedcheskie i perevodovedcheskie aspekty: dis. ... kand. filol. nauk: 10.02.20. [“Sonnets to Orpheus” by R.M. Rilke in English translations: historical, poetic and translational aspects. *Dr. philol. sci. diss*] Magadan.
6. Erofeeva, L.A. (2007). *Metaforicheskie reprezentacii dominantnyh konceptov v poeticheskoj kartine mira R.M. Ril'ke: dis. ... kand. filol. nauk: 10.02.04. [Metaphorical representations of dominant concepts in Rilke’s poetic world picture. Dr. philol. sci. diss] Saratov.*
7. Zhabotinskaja, S.A. (2009). Modeli reprezentacii znanij v kontekste razlicnyh shkol kognitivnoj lingvistiki : integrativnyj pohod [Models of representation of knowledge in the context of various schools of cognitive linguistics: an integrative approach]. *Visnik HNU im. V. N. Karazina*, 848, S. 3-10.
8. Kozhevnikova, V.M. and Kozhevnikova, P.A. (1987). *Literaturnyj jenciklopedicheskij slovar'* [Literary Encyclopedic Dictionary].
9. Lotman, Ju.M. (2005). *Vospitanie dushi. Vospominanija. Interv'ju. Besedy o russkoj kul'ture (televizionnye lekcii) [Education of the soul. Memories. Interview. Conversations about Russian culture (television lectures)]*. Sankt-Peterburg: Iskusstvo – SPB.
10. Matveeva, T.V. (2010). *Polnyj slovar' lingvisticheskikh terminov. [Complete Dictionary of Linguistic Terms]*.Rostov-na-Donu: Feniks.
11. Mongileva, N.V. (2004). *Semanticheskoe prostranstvo poeticheskogo diskursa: diss. ... kand. filol. nauk : spec. 10.02.19 [Semantic space of poetic discourse. Dr. philol. sci. diss.]* Cheljabinsk.
12. Pavlova, N.S. (2007). O predmetah v knige R. M. Ril'ke «Sonety k Orfeju» [About things in R. Rilke's book "Sonnets to Orpheus"]. *Vestnik RGGU. Series "History. Philology. Culturology. Oriental Studies"*. Available at: <http://cyberleninka.ru/article/n/o-predmetah-v-knige-r-m-rilke-sonety-k-orfeyu-1>
13. Prihod'ko A.N. (2013). *Koncepty i konceptosistemy [Concepts and concept systems.]*. Dnepropetrovsk: Belaja.
14. Protsenko O.O. (2010). Implikatyvnyy prostir amerykans'koyi poeziji KhKh stolitya: lnhvokohnyvnyy aspekt: dys. ... kand. filol. nauk : spets. 10.02.04 [Implicative space of American poetry of the twentieth century. *Dr. philol. sci. diss.]* Kherson.
15. Radchuk O.A. (2014). Analiz slov-reprezentantov koncepta «RAUM» v strukture jazykovoj lichnosti R.M. Ril'ke [Analysis of the words representing the concept "RAUM" in the structure of R.M. Rilke’s language personality]. *Filologicheskie nauki. Voprosy teorii i praktiki. Philological Sciences. Questions of theory and practice*, 4(34): v 3-h ch. Ch. III. 161-163.
16. Tynjanov, Ju.N. (1965). *Problema stihotvornogo jazyka. Stat'i.*[*Problem of the poetic language. Articles*]. Moscow: Sovetskij pisatel' , 303 p.
17. Jeihenbaum B.M.(1969). *O poezii [About poetry]*. L.:Sov. pisatel'.

Enjambement as a trigger of implicats in R. M. Rilke’s poetic discourse

V. O. Ostapchenko

Abstract. This paper characterizes the use of enjambement as a syntactic trigger of implicats – implicitly verbalized fictional concepts – in R.M. Rilke’s poetic discourse. Trigger is a language device that activates an implicature in the reader’s mind. Dominant concepts and their associates are activated based on enjambement due to the created strong position of the text. Six semantic types of enjambement are distinguished according to the element in the strong position: 1) the word left in current line, 2) the word taken down to next line; 3) the words left and taken down; 4) the rhymed word; 5) the word preceding the left one; 6) the word preceding the left one, and the word/phrase taken down.

Keywords: enjambement, implicat, syntactic trigger, poetic discourse, R.M. Rilke, artistic concept.

Анжамбеман как триггер имплицатов в лирико-поэтическом дискурсе Р. М. Рильке

В. А. Остапченко

Аннотация. В статье рассматриваются особенности анжамбемана как синтаксического триггера имплицатов – имплицитно вербализированных художественных концептов – в лирико-поэтическом дискурсе Р.М. Рильке. Триггер – языковое средство, которое способствует активации имплицата в сознании читателя поэтического текста. Доминантные концепты и их ассоциаты активизируются на основе анжамбемана благодаря создаваемой сильной позиции текста. Установлено шесть семантических типов анжамбемана в зависимости от того, какой элемент оказывается в сильной позиции: 1) оставленное слово, 2) перенесенное, 3) оставленное и перенесенное, 4) рифмованное, 5) слово, предшествующее оставленному, 6) слово, предшествующее оставленному, и перенесенное слово/словосочетание.

Ключевые слова: анжамбеман, имплицат, синтаксический триггер, лирико-поэтический дискурс, Р.М. Рильке, художественный концепт.